Број 133. У Новом Саду у уторак 18. јуна 1902 Година XXXVII.

„Застава“ излази сваки дан осим понедељака и дана за свецем.

Цена је за Аустро-Угарску: на један месец 2 кр. 40 пот. на четврт године 7 круна. За Црну Гору, Србију, Немачку, Румунију, и за све остале стране земље на на четврт године 10 круна.

Народним бројевима од петка цена је: на пола године 2 круне, на целу годину 4 круне.

Поједини бројеви стају 10 потура.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

Издање: „Рада“ деоничарског друштва за издавање српских књига и новина у Руми.

За огласе плаћа се по 12 пот. од сваке врсте оваких ситних слова.

Дописи шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији „Заставе“.

Уредништво и администрација „Заставе“ је у кући г. Јов. Т. Чавића, на пијаци.

Рукописе не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 потура.

Три недеље сабора

Прошло је три недеље саборисања нашег народног црквеног сабора, а то је половина. Дуже од 6 недеља, тешко је одржати наше посланике на окупу. И лечник и адвокат и трговац и ратар издрже тих 6 недеља, само са великим жртвама.

Половина је саборисања дакле већ прошла, па шта је учињено?

Без сумње, доста. Пре но што се сабар упусти у прави рад, треба да се организује. Треба да учини пуно форми па треба да искључи из средине своје оне који нису ушли правим путем, треба да се конституише, да избере одборе, који ће помоћи саборском раду. Дуго треба док се цела машинерија саборска удеси и покрене, ал кад се то догоди, онда иде рад троструком брзином...

Сабор је за прве три недеље свршио верификацију, конституисао се, израдио адресу, претресао извештаје саборског одбора за прошлих 12 година, упутио на основу тога десетину важних предлога одборима; изабрао је саборски одбор и попунио остале највише власти.

У току те три недеље било је неколико светаца, а изгубљено је два три дана, што овом сабору нису скоро ништа спремили. Прошло је три недеље и једва је сад штампан извештај школског савета, а њега је требало уручити посланицима већ први дан...

Но и ван тога, што су чињене овом сабору сметње и није му спремљено већ на почетку све што је требало, сметала је брзом саборском раду и опозиција. Ми нисмо против опозиције, она је јако потребна, али где је има у тој мери као на овом сабору, ту је немогућ — брз рад.

И код верификације, и код адресе, и код питања кад и како да се почне претрес извештаја саборског одбора било је дугих расправа.

Но и ако је због свега тога, па и другог, трајала саборска расправа нешто дуже, опет је она била на великој висини. Адреска дебата и претрес извештаја саборског одбора вођени су са великом спремом, нарочито од стране већине. И они предлози, који су изнесени, показују да је већина свесна, с које стране треба приступити уређењу наших автономних заплета.

Идуће три недеље, ићи ће посао много брже. Одбори су већ радили. За неколико година прегледани су већ рачуни, а разни одбори спремили су већ многи извештај и предлог.

У најкрупније послове сабора спада сад, да претресе извештај школског одбора, те да и у тој ствари донесе потребне предлоге. Онда долази прорачун, како фондова тако и манастира. Извештај о натпрегледању рачуна, петиције, па предлози, који су већ упућени одборима. Међу тим предлозима ће бити најзначајнији онај, који ће ићи за тим, да се законодавним путем коначно среде наши автономни одношаји...

Велики и тешки су ови послови, нарочито онда, кад треба да се посвршавају брзо. Но имамо пуно вере, да ће их овај сабор свршити и ако по досадањем јутру изгледа, да ће и у даљем току дана бити непогода. Но можда је и добро тако. Те препреке ће само улевати посланицима нове снаге.

А са свим је искључено, да ће саборску већину натоцињати и помести она дивља дрека наших либерала... Још пре почетка саборског рада викали су: издаја! а кад је доцније отворен сабор са мађарским језиком и мађарским говором, као и пре, те је и овај сабор оградио се против тога још и одлучније но пре, тада су и опет викали либерали: издаја!

То је скр'ало самосталну странку. Она је донде била споразумна са радикалном странком. Па да не би ваљда и даље што „замерали“ новосадски „Браниковци“, она им уђе у клопку. И води рачуна о оној срдитој немоћи, која нема данас друге цели, друге тежње, но да се овај сабор разиђе. И да оправда стару „Браникову“ тврдњу, да је радикална већина неспособна да ишта уради.

За прве три недеље су се господа љуто преварила, идуће три недеље преварићe се још горе. И због тог неће „пропасти свет“, него ће само у нашој автономији поћи на боље.

Нови Сад, 17. јуна.

Накнадни избор у старо-назовачком срезу. У старо-пазовачком срезу биће накнадни избор посланика за наш народно-црквени сабор сад у среду 19. јуна. Радикална странка гласаће листом за свог кандидата професора А. Сандића. Што се тиче свештеничког кандидата, наш радикални кандидат г. Никола Тодоровић позвао је прошлог избора своје бираче, да даду гласа проти Јовану Бороти. Но како бирачи старо-пазовачког среза желе да истакну сад за свог кандидата проту Јефту Вукадиновића, радикална странка топло препоручује својим бирачима, да гласају поред професора А. Сандића за проту Вукадиновића.

Ништа.

Београд, на Видов-дан.

Давно се одавде нисам јавио. У неку руку није ни чудновато, јер се код нас не догађају ствари, које би требало забележити. Можете превртати недељама све наше новине, ви нећете наћи у њима ништа. Ако питате кога од наших политичара и он ће вам рећи: нема ништа. А и у народу је само једно мишљење, које се на крају и опет своди у речи: ништа.

Човек би мислио по томе, да је Србија у истини држава, у којој се данас ништа не догађа. За сваку је државу застој, кад у овој не тече живот и кад не иде напред. А како ли је то тек за Србију у овом часу, кад би на стотину страна требало брза лека, а не догађа се ништа.

Но под окриљем тога ништа, ако се не развија живот, мора се развијати макар трулеж. И дај Боже да то код нас није случај.

Колико се може запазити радикално напредњачка фузија. и ако се обрукала, и ако управо непостоји, ипак је на општин-

---

ПОДЛИСТАК.

КОД СУДА.

У Б судница је смештена у једну кућу на главноме тргу, те је ту увек пуно света, а кад се скупе и они, који имају посла код суда, онда је то права галама. Тако је било и једнога петка кад је око суднице и у судници било пуно светине. Једни су долазили други су одлазили, једни су стајали и бленули тамо амо, једни су се тихо разговарали, а други су тамо амо ходали и опет застајали. Све је то изгледало као какав незграпан вашар и час је све било смешно, час досадно, а час богме и одвратио.

На степеницама су стојала два јака пандура са великим шубарама на глави и са голим сабљама у руци. Они су ту чували стражу и пропуштали су оне, који су улазили у судницу и који су изилазили напоље. У судницу су улазили они, које је провикао судски бележник, који је за то час по изилазио на степенице између она два пандура. Из суднице су после изилазили ти исти кад су посао свршили изузимајући оне, који су одмах задржани да с оне стране браве своје одувају.

То је тако ишло од ранога јутра док се напослетку није приближило подне. Тада су журили они с поља и они изнутра, те је ишло на врат на нос како су кога дохватили, ама као да им је било према глави. У томе је изашао утегнути писар, који лено викну:

— Паја Марков-Дрињак нека одмах уђе.

— Ево ме! Викну из гомиле провикани Паја Марков-Дрињак.

Био је снажан човек око својих педесет година. Имао је густу проседу и неочешљану косу, велике обрве као оно неке настрешнице, мало упале очи из којих је вирило лукавство. Имао је густе бркове и врло оштре црте, а поред тога и брада му је била ударила као оно стрњика јер се већ недељама није бријао. И тако је цео његов изглед давао доста непријатну и готово одвратну слику. Али на све се он то није освртао и о себи је имао најбоље мишљење, па би се често ударио незграпном шаком у груди а још поносно рекао: Ко је још мени раван?

Паја Марков Дрињак је снажно лактовима отискивао једне на једну, друге на другу страну, кад је био провикан, те је тако брзо себи прокрчио пута и за тили час створио се између она два горостасна пандура, који су на степеницама чували стражу и којима је ту већ досадно било. Неколике пута су већ кроз зубе проклињали себе, суд, службу и све оне који су се ту купили као да је какав вашар. Кад је дошао Паја Марков-Дрињак, они нису окренули ни главе, него су једва чекали да се изгуби. Но овај као да то није разумео, него се доста незграпно окренуо и онда пљуцну у страну, и за тим рече:

— Помоз Бог!

Но пандури се и не осврнуше, него су стајали као укопани и ова нова партаја се накашља и поново рече:

— Помоз Бог!

На то се у пола обрну један од стражара и осорно рече:

— Полази, полази!

Та, но, но, знам ја реда па хоћу да вам назовем бога, ама људи смо и то своји, та и ја сам дао ватунг кад су метали вас у вармеђу. (Ту је Павле показао руком на страну и на суд.) Та, ко ја мислим да се можемо поздравити шта велиш побратиме?

Ово је било мало и сувише, те ће онај други стражар још оштрије рећи:

— Сад полази... Па у томе дохвати за огрлицу Павла Маркова-Дрињка и одгурну га напред, тако, да се овај уједанпут нашао у судници. Судница је била доста пространа дворана, а на среди је стајао повелики сто који је био превучен зеленом чојом. На столу је било распеће и било је разних аката, закони ка, неколико мастионица и другог писаћег прибора, но све је то било прилично у нереду. За столом је седео судија подбочен на лактове а поред њега је био бележник, који је и партаје прозивао и наређивао да улазе унутра. Судија је био већ у годинама човек и био је већ увелико сед, из очију му је канда вирила последња светлост, која би требала да значи живот. Иначе је из целог његовог изгледа, из целог његовог држања извиривала нека досада и немар. Видело се да би и он волео да је једном свему крај.

Његов писар је непрестано жмиркао и кр-

ским изборима победила, више но у три четвртине целе земље. То значи, да је народ клонуо и малаксао.

Либерална странка поцепала се у неколико табора, те ратује сваки против свакога. Али и на то гледа земља по све ладнокрвно те сматра и то за велико ништа.

И за то није тешко разумети, ако утврдимо као истину, да под овим приликама све то јаче подижу главе напредњаци. Ова последња година дана била је повољна само по напредњаке. И они неприметно, али стално подизаху своје главе. Да ће се тиме свршити радикално-напредњачка фузија то беше свакоме јасно, ко је год умео правилно да мисли.

Самостални радикали остали су прилично тамо где су и били, а то само с тога, што им није испало за руком, да се организују.

И сад по сред оваких прилика поче од једном да се говори о новој странци, која треба да спасе земљу. Та странка хоће да се назове: странком државног програма. Њу зову још краћим именом: државна странка. Какав ће бити програм те странке то се још незна, али се у опште говори, да ће у ту странку ући многи напредњаци. Врло је вероватно, да у ову странку хоће да прикупе све отпаднике из свију странака, а тих је врло мало. А програм ће им бити, да буду по сваку цену наследници данашње владе. Та странка изнеће свој програм по свој прилици у општим фразама, а циљ ће јој бити, да влада онако, како то бајаги захтевају државни интереси. То је врло згодна странка. Она може владати напредније и назадније, може ићи уз ову или ону државу, јер ће имати за све то оправдања, а под изговором, да то тако захтевају државни интереси.

Ето шта се развило из „ничега“. А они, који добро познају прилике у Србији, боје се, да ће то тек бити оно право ништа, јер ће и од тог имати земља најмање користи.

Но да и то ништа неће моћи дуго да траје, и то је извесно. =

На прелому.

Посве је природно, што се и угарска и аустријска штампа живо баве са поравнањем. Познато је, да је ово питање данас тако заоштрено, да се отворено тврди, како ће доћи до разлаза, па шта више, вели се, да и треба да дође.

Ми смо већ толико пута изнели, да је поравнање, у данашњем свом склопу невоља и по Угарску и по Аустрију, да изазива само трзавице и обара владе. — Туже се на њега они у Аустрији, а тужимо се богме и ми. Земља и народ највише страдају пак због њега. Предвидели смо, да ће једном морати доћи до прелома, да овако неће моћи дуго трајати и да за овим и оваким поравнањем неће нико заплакати, коме је стало до добра и напретка своје земље. Пожелели смо само, да то време дође што пре, да домовина наша и народ њен, што мање претрпе штете од тог поравнања.

И од када је Аустрија почела да образује финансијску контролу на граници према Угарској, почела је и штампа живље да се бави поравнањем, и изгледа, да је дошло време, да се једном и то поравнање, то недоношче у потпуном смислу речи, умири, сахрани. Хоће ли се доиста то десити, још није посве сигурно. Намера нам је за сад да изнесемо, шта о томе поравнању вели данас, мађарска штампа.

У целини својој уверена је данас и мађарска штампа, да је поравнање на неприродној основи, те невоља и главобоља велика. Некоји листови износе већ познато начело, да се поравнање на праведној основи неда ни склопити између оба дела монархије и да је с тога најбоље, да се разиђемо. Износе у корист тога свога мишљења доказе, који су већ познати и о којима смо и ми, већ толико пута говорили.

Аустрија треба марву и стоку, вуну, кожу, сваковрсну храну и т. д. И она се мора старати, да њена пијаца буде отворена и да је довоз на њу те робе што већи, те тиме и конкуренција већа и Аустрија дође што јефтиније до те робе.

Угарска највећим делом извози ту робу, то јој је управо и најглавнија економска грана, од тога управо и живи. И по све је онда природно, да је њој највише стало до тога, да ту своју робу што више извезе и њу што боље прода. И за то је по њу и главно, да аустријска пијаца на коју Угарска управо сву ту робу и извози, буде затворена за друге, те тако је у томе страна конкуренција искључена, или бар отештана, те тако да своју робу Угарска у Аустрији добро прода.

Аустрија на даље главан приход побира од своје индустрије. Њена индустрија је јака и она мора ићи за тим, да својим индустријским производима нађе у страним земљама што већу продају. Она ту своју индустријску робу највише извози у Угарску, и природно је, што хоће да спречи извоз сличне робе на угарску пијацу, и што иде за тим, да неда, да се угарска индустрија развије и подигне.

У Угарској су пак потребе државне толико велике, да економија сама, у ужем смислу речи, није више кадра, да све те захтеве подмири а држављане јако не притисне. И с тога Угарска мора ићи за тим, да дигне своју индустрију, те подмирује бар индустријске потребе својих држављана.

Јасно је дакле, да су тежње и захтеви Угарске по све противни оним у Аустрији, и обратно. И јасно је, дакле, што су са поравнањем незадовољни и једни и други, што им је довлогрдило. Само да и опет код оних, који држе државну руду Угарске у својим рукама, не превладају и опет други некоји обзири. А који, о тима смо већ доста писали а писаћемо и опет.

—ко.

Политички преглед.

Обнова тројног савеза. Тројни савез је дакле обновљен. Из Берлина јављају, да је уговор о продужењу тројног савеза између Немачке, Аустро-Угарске и Италије, потписан у суботу пре подне. Потписали су га државни канцелар Немачке гроф Билов, аустро-угарски посланик Сеђењи Марих и талијански посланик Ланца. Врло је занимљиво да је тројни савез обновљен у старом непромењеном облику и садржају. — Ми ћемо се на ову ствар осврнути првом згодном приликом.

Војни савез између Русије и Бугарске. За време бављења бугарског кнеза у Русији, склопљен је између Русије и Бугарске војни савез. По уговору тога савеза, Русија се обвезује, да ће бранити Бугарску, ако би ма која сила напала на целокупност (интегритет) Бугарске или ако би хтела да спречи развиће Бугарске. У тим случајевима Русија ће помоћи Бугарској и својом сувоземном и поморском војском. Бугарска се пак обвезује, да ће у том случају, ако би на блиском истоку настали такови метежи, целу своју војску ставити на расположење Русији. Осим тога и у мирно и у ратно доба, држати своја пристаништа Бургас и Варну отворене за руску флоту. И допушта на даље, да Русија у ма којем од речених пристаништа подигне своја стоваришта за угаљ.

У политичким круговима једино само лупају главу о томе, шта треба да значи и докле се управо простире смисао оних речи: „ако би ко год спречио Бугарску у њеном развићу“. Значај тих речи није јасан и границе том појму нису означене. И некоји питају да ли се не мисли под тим, „развићем Бугарске“ и прикључење Македоније Бугарској. И у опште докле се протеже смисао тих речи? Нема сумње

хао своје дуге прсте, а час по пребацивао једну ногу преко друге, као да им није могао да нађе места. Њему као да је било још досадније, али није имао куда, јер је он тек био писар а од писара до судије је требало још доста газити, а он је желео да постане судија. С тога је седео по цео дан и писао час смешне, час ружне, а понајвише досадне ствари, и највише ако би за себе рекао: Трпи душо Бога ради!

Кад се Павле Марков-Дрињак нашао у судници, а ни сам није знао како, он се почео крстити, па онда више за себе рече:

— Како ови дочекују старешине?

За тим је рукавом своје прљаве кошуље убрисао знојавно чело, па онда се мало накашљао и косу згладио, па онда је стао и суду се незграпно поклонио. Дотле су судија и његов писар заузели званичан положај и писар је већ писао оглавље записника. Међутим је Паја Марков Дрињак зверао тамо амо па напослетку рече рапавим гласом:

— Помоз Бог господо! Ја сам Павле Марков-Дрињак из М. па сам дошао на позив славнога суда. Да, да, власт је од Бога па јој се морамо покоравати, па и шта би било од нас кад не би било власти. Ми прости људи па идемо као марва, али за то нас власт упути камо треба.

Судија и писар нису ни слушали исповест ове партаје као да није ништа ни говорила. Кад је пак писар био готов он нешто шану, а судија гласно рече:

— Дакле почнимо!

За тим се окренуо Павлу Маркову Дрињку са питањем:

— Како ти је име.

— Зар мени?

— Да теби!

— Јао мене господине, па зар ти мене не познајеш? Та запитај у М. и оно мало дете за мене па ће ти свако рећи ко је Павле Марков-Дрињак. Но тако су прозвали мога деду, па и нама то предевају, а право је Паја Марков јестели разумели господине? Ту се Павле Марков Дрињак мало испрсио и поносно подигао главу, те је без речи рекао: Видиш ли ти море ко сам ја? Његово упадање у судницу, па његови ови празни разговори били су наљутили судију до крајности, а ово његово последње кривљење управо га је узбунило, те се упола подиже и онда гласно рече:

— Јеси ли ти чуо: имаш одговарати само на оно, што те будемо питали, а више ни речи, јеси ли разумео?

— Та, но, но, нећу ја у зло господару, та знам ја реда вала Богу. Ја сам господару кмет у црквеној опћини, па тек код политичне опћине! Па ти ја у сваку сесију идем и дивним са натарошом, попом и презесом, па никада се нисам ником замерио, а тек како би се замерио славном суду . . .

— Сад више ни речи, јеси ли разумео!

— Та, господару . . .

— Ћут'. (Ту је судија лупио шаком по столу, тако, да је све звонило, и ужасно је погледао Павла Маркова-Дрињка.)

Сад је Паја Марков-Дрињак видео, да ту нема шале, па се био некако скупио и освртао се тамо амо, као да је хтео утећи.

Сад судија тишијим гласом поче:

— Како ти је име?

— Паја Марков-Дрињак, али то су нам наметули.

— Не питам те то, јеси ли разумео?

— Разумем!

— Одговарај само на оно што те питамо, и ништа више.

— Та, но, но, ја к'о велим. . .

— Доста! (Ту судија поново лупи руком по столу.) За тим продужи:

— Чиме се занимаш?

— Не узајимам ја господару ништа баш до велике нужде, та зар ти не видиш, каква су то опасна времена?

— А ко говори о узајимању, ти један бедаче! Ја те питам чиме се занимаш, управо шта си код куће: паор, мајстор, шта ли?

— А тако! Та вала Богу, господару, ја сам прави правцати павор, то ми је био и отац Арса, дед' Анта и прадед Таца, па сигурно су то били и они даље. Ај, ај, господару, све су то били људи да ваља, ама један бољи од другога, па су били признати. . .

— Дост', дост', ти брбљове један, јеси ли разумео?

— Та, но, но, молим, имајте опростити.

— Дакле колико година?

— Е, вала Богу, о Петковачи четрдесет и осам. Прошле године као муња . . .

— Дост'. Пази даље што се питаш: Јеси ли ожењен?

да ће се о овоме још говорити у јавности, те ће бити прилике, да се и ми опширније на ову ствар осврнемо.

Митрополит Фирмилијан. Из Солуна је стигао у Београд овај брзојав: Митрополити Воденски, Хијонски и Амасијски, који су одређени били да изврше хиротонисање митрополита Фиртилијана, приспели су у манастир Скалоти до Дедеагача јуче после ручка заједно са изабраним скопљанским митрополитом Фирмилијаном. У манастиру су их дочекали свети оци и одвели у цркву митрополита Фирмилијана, где су му одмах свукли досадање обично одело и обукли му црвену ризу од кострети, одвели га пред распеће Христово на олтару, где је морао провести целу ноћ у молитвама и посту. У јутру рано манастирско звоно је позвало сву манастирску братију на свечан чин интронизације, који је трајао равно два часа. После ове свршене свечане службе, пришао је Амасијски митрополит Фирмилијану и трипута се са њим целивао. А за тим Амасијски митрополит, као најстарији од тројице синодалних митрополита, рецитовао је заклетву, коју је за њим изговарао митрополит Фирмилијан, — и позвао га да се строго придржава канона и црквених одредаба, да поштује велику православну цркву и штити интересе православља. После овога пришла су и остала два митрополита Фирмилијану, са њим су се целивали, а за тим и остала братија манастирска. Скопљански нови митрополит сишао је с осталима у Дедеагач, где ће сачекати одлуку патријархову да се крене или у Цариград, или натраг у Скопље у своју резиденцију.

Двогодишња војна служба у Француској. Сви су изгледи, да ће се у француском сенату развити врло жива расправа о предлогу, да се у Француској укине досадашња трогодишња обвезна војна служба и заведе двогодишња. У Француској не би било тада једногодишњих добровољаца, већ би и они служили две године. А младићи школовани и интелигентни добили би за то одштету од 200—300 франака. Војни министар Андре, изнео је у сенату, да би тиме, што би се завела двогодишња војна служба, био мањак у 50.000 људи. А тај би се мањак покрио тиме, што би се из ниже класе врбовале спомоћне бранже, нарочито тиме, што би се образовала својевољна служба треће године. За ту својевољну службу имали би се врбовати 7000 подофисира, 10.000 каплара и 20.000 простих војника. Говорници који бране овај предлог о двогодишњој служби износе, да мањак не би износио 50.000 већ 35 и 25.000 људи, што би се тим лакше накнадило. Но и противници тога предлога, упели се, да овај предлог оборе.

— Јесам, дабогме . . .

— Колико деце?

— Шесторо, да су живи и здрави.

— Чуј сад даље, тебе тужи опћина, да ниси платио прирез, и сад чуј тужбу.

Писар чита тужбу, а оптужени се непрестано прекреће то на једну, то на другу страну, но видело се, да није разумео ни беле. Напослетку га је судија запитао:

— Признајеш ли тај дуг?

— Какав дуг?

— Па ето смо ти сад прочитали тужбу.

— Коме, мени? Боже сачувај, ја баш ништа не дознајем, а ви можете чинити што хоћете, у власти вам је, само ја ништа не дознајем.

Судија је на ово скочио као опарен и повукао за звонце, које је зазвонило као нигда дотле, на што су ушла два пандура. Обојица су се јавила по војнички, и обојица у глас запиташе:

— Шта заповедате господине?

— Притворите овога, и позовите лекара да га прегледа.

— Разумемо!

У томе зграбише Пају Маркова-Дрњка и повукоше, а он кроз зубе рече:

— О, сада ће се говорити: Насрадао као Павле Марков-Дрњак, код суда.

А. С.

Наше просветне прилике
крајем школске 1901.|1902. године.

Кад истичемо горњи натпис овим редовима, не мислимо да пишемо под њим чланке какве на дугачко и на широко. Имајући пред собом некоје најновије »извештаје« минуле школске године, хоћемо из њих да прибележимо само оно, што држимо да је од веће вредности и од већег значаја — и оно, што нам фактично оличава просветне прилике наше. Јер оваки извештаји и уколико се читају у народу, али зато ипак бива често, да се не тумаче како треба. — Како се међу тим, много пута и на ружичасто стакло гледају, нема сумње, да се и просветне прилике наше у такој боји приказују. Па зато будимо отворени и рецимо како јесте. А зато нека нам послуже баш сами ти извештаји.

Прво ћемо да видимо: **„Тринаести извештај о православном српском богословском училишту у Ср. Карловци ма“.** Тај нам је извештај први и стигао ове године. А стигао је први зато, што је школска година раније закључена. А закључена је опет раније због народно-црквеног сабора, који држи своје седнице у великој дворани зграде богословско-гимназијске. То се види из наредаба под бр. 22. Но ово више узгред нека је споменуто. Важније је ово друго што долази.

Број редовних слушалаца концем 1901.|2. школ. године био је у I. години 35, у II. год. 33, у III. год. 25 и у IV. год. 15. Свега 108. Од тих је из карловачке архидијецезе (у све 4 године) 39; из горњо-карловачке 17; из пакрачке 5; из бачке 24; из вршачке 5; из темишварске 17 и из будимске 1. Али шта пада још ту у очи? Из пакрачке дијецезе нема ни једног слушаоца у III. години. Из вршачке нема ни у III. па ни у IV. А из будимске нема ни једнога у I., II. и IV. години. Према томе карловачка архидијецеза и бачка дијецеза, као і горњо-карловачка и темишварска треба да попуњавају остале три дијецезе — пакрачку, вршачку и будимску са својим богословима. Но како се сваки богослов тешко одлучује да иде у туђу дијецезу, то је очевидно, да три, бројно доста велике дијецезе трпе оскудицу на богословским кандидатима Огуда је управа, по дозволи врховног надзора, примила у завод и неке слушаоце »уз ограничење«, па и уз »реверсе«. Тако су се 1 из четврте године и 1 из друге године, обвезали ради стипендије, да ће служити у пакрачкој дијецези. За тим уз ограничење 2 из I. године, примљени су да могу служити у горњокарловачкој, пакрачкој или будиској дијецези. Од тих су неки положили испит зрелости у реалци. Но има и других, који имају испит зрелости у реалци, али су слушаоци као и други, без реверса и без ограничења. То се види нарочито у III. години. Како је пак то, из овога се извештаја не види, једино стоји, да се ово коси са дотичном законском одредбом и да ће се таким попуштањем шкодити угледу самога завода. Јер кад се у »Објави« (стр. 18.) каже, да се у завод примају са »сведоџбама о положеном испиту зрелости на којој јавној гимназији», као што и закон наређује, од куд онда дође да се приме и они са испитом зрелости из реалке?! Кад управа као и врховни надзор у другом чему цепидлаче, онда треба и закон да набљудава, те ће и људима бити право, а и Богу драго.

Годишњи испит је био оваки: У I. години од 35 слушалаца припуштено је на испит 28 слушалаца, а одложило га је или одбијено 7 (5 је одбијено, што треба прво да положе испит зрелости; један служи у војништву, а 1 је одложио због болести). Положило га је 22. Добило је слабу оцену из једног предмета 6. — У II. години од 33 слушаоца припуштено је на испит 32, одложио 1 који служи у војништву. Положило га је 24 Добило је слабу оцену из једног предмета 5; из два предмета 1; из три и више 2. — У III. години од 25 слушалаца припуштено је на испит 24. Одложио је један, који је болестан и одступио од испита 1. Положило га је 20. Добило је слабу оцену из једног предмета 2; из два предмета 1. — У IV. години од 15 слушалаца припуштено је на испит свих 15. Дакле није одложио ни један, нити је које одустало од испита. Али га је положило само 8. Добило је слабу оцену из једног предмета 5; из два 2. А према томе, од укупног броја слушалаца, дакле од 108 припуштено је испиту 99 а 9 је одложило, или је одбијено. Резултат пак испита је — пошто је 1 одступио — да га је положило 74. Добило је пак слабу оцену из једног предмета 18; из два 4; из три и више 2, а тај резултат и ако није баш сјајан, може у главном да задовољи. Само, да богме, кад се узме посебно четврта година, где су издате апсолуторије, онда мора и незадовољство према таком успеху да избије. Јер доста је жалосно, да у тој години полак слушалаца пада због недовољних оцена, а тек половина (говорим у округлим бројевима) добија апсолуторије. Тако видимо и заостатке из прошле године, који почевши од 23. августа добијају сведоџбе чак и у децембру. Је ли ту узрок непојимање свога задатка и несхваћање будућег положаја, или узрок лежи у другом чему? Свакако је жалосно и не може проћи без осуде.

Но успех у опште даје нам видети најбоље прегледна таблица класификације из појединих предмета испитаних слушалаца. Тако I. у **наукама** дата је н. пр. оцена **одлично** (кроз све четир године) 9 пута. Оцена **врло добро,** 76 пута. Оцена **добар,** 177 пута; **довољан** 164 пута; **слаб** 34 пута. Дакле оцена добар и довољан је много чешћа, него одличан и врло добар. А из тога излази јасно, да се ту доста натеже и да слушаоцима морају предмети тешко ићи, или су оптерећени, те не доспевају доста за озбиљну студију. Или је једно, или је друго. Друкчије се не да ни мислити. — II. у **владању** дата је оцена **примерно** 62 пута; **похвално** 37 пута; по **законима** 6 пута; **не са свим по законима** 1 пут. Дакле је према томе владање слушалаца било у овој години, изузимајући седморицу, онакво, какво је требало и очекивати. Нема сумње да је то успех, који се и похвалити мора. Само ако је тај успех постигнут човечним путем; ако није изнуђен претераном строгошћу. Дабогме, то из овога извештаја не видимо, али ће се то већ показати на слушаоцима у животу. »Нема ништа сакривено, што се неће открити, ни тајно, што се неће дознати«. — III. У **полажењу цркве** дата је оцена **врло уредно** у 48 случајева; **уредно** у 47 случајева; **како кад** у 11 случајева.

Стипендиста је било 63 и то из све четири године. Највише је стипендија из клерикалног фонда по 240 круна (свега 44). А највеће су две стипендије Јована и Марије Трандафил по 1000 круна. Осим тога добивали су више њих друге припомоћи, а други су опет уживали и храну у благодејанију.

Рачун »Друштва св. Јована Милостивог«, који се умножава прилозима самих слушалаца као и других прилагача, те као фонд служи на лечење болесних богослова показује приход од К 1045·18. На лечење је утрошено К 804·40. Преостало је за идућу школску годину К 240 78.

Фонд за награђивање писмених радња износи К 1011·90 и ове године није награђен ни један слушалац.

Књижница је умножена поклонима и купљеним делима из дотације на ту цељ опредељену из народ. фондова (600 К). Само се не види, у колико је књижница приступачна и слушаоцима самим. А то би потребно било да се знаде. То би нам управо показало како је схваћено празно време слушалаца.

А сад да речемо још коју по »Летопису.« Управа завода с радошћу констатује, да су многи похитали ове године у богословију само због тога, што је било у изгледу, да ће се отворити интернат (семинарија). Но када се упореди број слушалаца из ове године са бројем слушалаца из прошле године, види се да је ове године дошло више само за 2 А тек нису и они лањски похитали због семинара, кад не беше ни изгледа у сигурно отварање његово. Не симпатише свако семинару тако као управа, нити у њему гледа множење богословских питомаца. Пре би рекли да се у богословију прибијају они, који немају довољно снаге, махом материјалне да се одлуче на другу страну. (Нека је част оним изузетцима, младићима!) А интернат, који ће да нам ливерује језујите — нека нас разуме добро г.

прота Вучковић — језујите, тај ће слабо привлачити младиће у богословију. Живи били па видели?

У осталом нема сумње, да је овај највиш и учевни завод наш у последње време знатно унапред коракнуо То се види и по његовом «наст. плану», а види се у неколико и по наставничком особљу, које у њему дела. Само је потребно да се једном одржи сложно сталност тога у томе. Свака промена изазива трзавице, а ту је одмах и застој који је од рђавих последица. О томе смо се осведочили не једанпут.

Осим тога управа много очекује још од народн. црквн. сабора, који је сад на окупу, пошто се нада добрим последицама за живот и развитак завода у свима правцима. Нарочито наглашава, да је заводу потребна још много јача библиотека, те држи да ће сабор повећати дотичну дотацију за њу.

Остале су летописне белешке обичне природе, за то с овом исцрпљујем овај извештај е прелазим на други. **Светозар.**

ИЗЈАВА.

Нижепотписани са овим изјављујем, да се придружујем исламској народној странци, која се бори за права и за вјерско-просвјетно обезбеђење исламског народа у Босни и Херцеговини.

У то име изричем моје потпуно повјерење мостарском муфтији Али Фехми еф. Џабићу и његовим друговима.

Ово потврђујем са својим мухуром и власторучним потписом.

У Варцар-Вакуфу 5. јуна 1902.

Ибрахим бег Агановић.

Свједоци: Шатир ага Шеховић, Варцар-Вакуф. Мехмед ага Сераљић, Јајце-Језеро.

ИЗЈАВА.

Ми долепотписани са овим изјављујемо, да се придружујемо исламској народној странци, која се бори за права и за вјерско-просвјетно обезбеђење исламског народа у Босни и Херцеговини, те очитујемо, да се са радом исламског вође муфтије Али Фехми еф. Џабића и његових другова у свему потпуно слажемо и њима наше неограничено повјерење изјављујемо.

У Варцар-Вакуфу 17. маја 1902.

Али еф. Арнаутовић,
Аго Церић,
Ахмед Медић.

Вести из места и са стране.

Српска учитељска новчана задруга. Кр. судбени сто новосадски не ма у начелу ништа против оснивања ове задруге, али је ипак вратио правила задружна непотврђена, стога, што су унеколико непотпуна, те ваља да се допуне извесним одредбама. Стога је управни одбор задруге сазвао скупштину задругара за 4. (17.) јулија о. г. кад ће бити и скупштина чланова српског учитељског конвикта. Осим допуне правила, има ће скупштина да изабере и једног члана у управни одбор, јер је бивши члан управе, К. Миловановић, изабран за књиговођу, те, као такав, не може бити члан управе. — Толико, ради обавештаја, члановима задруге учитељске, који се умољавају, да на скупштину дођу у што већем броју, како би се једном ова ствар коначно уредила и задруга приступила свом раду.

Конгрес против исељавања. У недељу су држали конгрес у Шиофоку учени људи и жупанија с оне стране Дунава. Ту су се саветовали, како би се стало на пут оном великом исељавању из речених крајева. Дошло се до врло жалосних резултата, јер се видело, да се исељавање, које је отпочело још 1874. све већма шири. Тако се из Шарошке жупаније, која броји 156.000 душа, последњих година иселило 34.000 душа; из Цинферске жупаније, која броји 165.000 душа иселило се 24.000; из Земплинске жупаније, иселило се 22.900 од ових за последње 2 године само 11.523 душа. У самој северној Америци налазили се 367.000 из Угарске исељених душа. А кад се узме да снага једног човека вреди 10.000 круна, онда је штета само у људској снази преко 7000 милијона, које смо изгубили, за цигло 30 година. И што је најжалосније главни је разлог сеоби сиромашење и оскудица. И конгрес овај дошао је до тог закључка, да се исељавању може само тако на пут стати, ако се у нас економске прилике побољшају и тешко оптерећеном ратару олакшају терети и припомогне у тешкој животној борби његовој. У конгресу је изнесен пример, како је Немачка само мудром својом царинском политиком ослабила број својих исељеника са 100.00 на 20.000 и то за врло кратко време. Конгрес се овај разишао уздајући се чврсто у угарску владу, да ће она хтети и умети да побољша наше жалосно економско стање.

Болест енглеског краља. Најновије вести јављају, да са здрављем енглеског краља иде на боље. Говори се све више, да ће се крунисање моћи обавити на јесен. Међу тим лечници веле да се још неможе поуздано рећи, да је краљ Едвард ван сваке опасности. Боје се, да ће рана, која му се даје, проузроковати нова запаљења. Са досадањим током болести у опште су задовољни, и ако не наиђе ново запаљење, краљ ће оздравити.

Брзојави „Застави.“

Стигли 17. јуна.

Карловци. (Брзојав). На данашњој седници приметило се, да је број посланика мали и тек довољан, да се може држати седница.

Душан Стојшић предлаже прешан предлог, да сабор нареди, нека се одмах распише кратак стечај за епарх. школске референте, јер то није учињено. Прима се једногласно.

Др. Мандић предлаже, да сабор нареди, да се изабере одбор, који би прегледао по манастирима, митрополијској архиви и т. д. грађу, која се односи на нашу историју автономије, те да се изда на свет историја митрополије. Ово образложава и с тиме, што ће се видети, да у борби с народом, епископат није имао право.

Др. Мушицки слаже се с тим предлогом, али није прешан. Прешно је прво осигурање автономије. Треба расчишћавање садашњости и осигурање будућности. После долази прошлост, која живи у срцу народа. А кад дође време, да се изда историја митрополије, он би да то буде не због оних борби, него светлих дана у нашој историји, где је и епископат стојао уз народ свој и био на свом месту.

Др. Михајловић говори против прешности овог предлога. Народ жели да се расчисти автономија и данас је прешно само оно што не трпи одлагања. Прикупљање историјских података није тако прешно, а пре тога не би се уверили о имовном стању. Иначе има архивара у митрополији То је његова дужност. А ако се даде одбору, боље је Матици дати. Прешност предлога, дра Мандића одбијен са 17, против 15 гласова. Остали не гласају.

Др. Стева Јовановић предлаже, да сабор прими за стручњака помоћника ревизионом одбору Бранка Крчединца из Панчева. (Прима се).

На реду су петиције Паја Мандровић износи петицију из пакрачке епархијске скупштине. И јер тамо опада број свештеника као и у Горњој Крајини, због тешке службе а мале плате, то да се за оне крајеве оснује богословија, која ће примати ученике с мањом спремом, и која ће предавати богословске науке у ужем обиму. Та богословија да буде у Пакрацу. Предлаже, да се та петиција уступи новом саборском одбору, да је он проучи и поднесе сабору предлог.

Парох Соларић указује, како се губи број свештеника у оним крајевима, а опасност од уније и назаренства расте. Са чим ћемо те опасности дочекати. Али опет он је за то, да се не реши то питање привремено како предлаже Мандровић. Он се противи да буде свештеника са мањом спремом Ово се питање мора на други начин лечити. Он хоће да то буде на основу изједначења плате свију свештеника из митрополије. Ово да се упути одбору. (Подне прошло. Расправа траје).

Пекинг. Овде је утврђено више случајева колере.

Порт Артур. Колера је овде избила, умрло је од ње до сад 430 особа, а од тих су 278 европејаца.

Беч. На чувеној аутомобилској утакмици од Париза до Беча, стигао је у Беч први Марсел Ренол, други је Зборовски, а трећи Фарман.

Лондон. Краљ се осећа снажнијим, са здрављем је добро, ноћ је провео мирно осим некојих болова у оперисаном делу.

ПРИПОСЛАНО.*)

Изјава.

У 130. броју „Заставе“ од. о. г. изнео је неки писац из Ст. Врбаса, да сам ја „Браниковачки лармација,“ а то није истина.

Зато истини у хатар следеће изјављумем:

1) Јасам човек из народа, са народом живим и његове прилике добро познајем, међутим сам претплатник „Заставе“ од како себе познајем.

2) Лаж је да сам ја занео врбашке општинаре, и да сам их частио; откуда ја долазим да частим, јер, ни ти имам кћер за учитељицу, нити сам пак ја способан за учитеља, да тога ради себе или другога кога за учитеља препоручујем.

3) Писац вели, да је ћерка М. Ц. моја сна, одговарам му, да је он сигурно био у „Дајчланду“ о сватови моје снаје, кад незна, чија је кћи да му ја кажем, то је ћерка И. Ц. а не М. Ц.

4) Лаж је и то, да је ћерка Ст. Брзака као учитељица ишла по биртијама и код појединих општинара певала разне светске и црквене песме, но то је истина, да је иста учитељица, на позив и жељу више општинара дошла у Врбас, и појала само у цркви, па зар је то грех и срамота? кад се опште зна, да и на многим другим местима, сами општинари то захтевају.

5) Писац вели, да сам ја Врбашанима казао, да ћу им ја учитеља наћи и то је подметање, којим се иде за тим, да писац посеје омразу и раздор између мене и г. М. К. и ништа друго, јер писац иде за тим да ово употреби за себе као кортешовање. Биће да он има какву своју рођаку, да је препоручи за учитељицу.

У Н. Саду 28. јуна. 1902.

Милош Жикић.

*) За ствари под овом рубриком не одговара уредништво ни у ком погледу.

✝

Јављамо са тешком болом у души, да нам се после дугог боловања, наша никад незаборављена супруга, мати и кћи

БОЈАНА ЗЕКОВИЋ, рођ. ПОПИЋ

у 30. години свога прераног живота у вечност преселила.

Тело миле нам покојнице опојаће и сахраниће се сутра, 18. јуна после подне у **Крчедину,** по обреду св. православне вере.

Мир пепелу њеном!

Павле Зековић парох
у име ожалошћене породице.

ДРАЖБЕНА ОБЈАВА.

Управа манастира Војловице издаје 4. (17.) јула 1902. год. у 9 сати пре подне око 955 кат. јутара своје земље на више година под закуп, на што се рефлектанти позивају.

Услови могу се дневно пре подне код доњне управе увидети.

Управа
368 1—3 **манастира Војловице.**

Србин ђак,

који говори више језика и знаде књиговодство, тражи где год у канцеларији занимања преко наступајућих школских ферија. — Ближа обавештаја даје администрација овога листа. 1—3

СТЕЧАЈ.

Српска православна Домаћичко-васпитна школа у Скопљу (с интернатом) тражи једну Српкињу (девојку или удову) која би практички обучавала децу у домаћем газдинству у опште и у вештини кувања, у колико је ова потребна за грађанске домове, као и у прању и пеглању рубља. Имала би осим врло добре плате у заводу стан, храну, прање, огрев и осветлење.

Рефлектанткиње треба да су здраве, и овом послу одане и спремне.

Понуде са документима о прошлости и способности за овај позив, са назначењем година старости, лекарском сведоџбом, и условима односно плате, треба да упуте на адресу: Г. Илију Вучетића, дом. васп. српске школе у Скопљу (Uskub, Turquie d' Europe).

Рок пријављивања до 15. јула ове 1902. год.

Главни уредник Јаша Томић. Одговорни уредник Константин Брадваровић. Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.